

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“
СТОПАНСКИ ФАКУЛТЕТ

ВЪПРОСНИК ЗА ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ
ЗА СПЕЦИАЛНОСТ „ИКОНОМИКА И ФИНАНСИ“

Въпросникът за държавен изпит е утвърден с Протокол №2/13.01.2026 г.
на Факултетния съвет на Стопанския факултет
и влиза в сила за випуск 2025/2026 г. и всички следващи.

ИКОНОМИКА

I. МИКРОИКОНОМИКА

1. ПАЗАРЕН МЕХАНИЗЪМ

- 1.1.Търсене и предлагане. Функция на търсенето и функция на предлагането (аналитичен и графичен израз).
- 1.2.Еластичност на търсенето и предлагането. Фактори, влияещи върху еластичността.
- 1.3.Пазарно равновесие. Видове пазарно равновесие спрямо времевия план.
- 1.4.Пазарни провали и загуба на благосъстояние.

2. ПОТРЕБИТЕЛСКИ ИЗБОР

- 2.1.Полезност. Видове полезност (графично и аналитично представяне). Функция на полезност и функция на разходите. Свойства.
- 2.2.Криви на безразличие. Свойства. Пределна норма на заместване.
- 2.3.Линия на бюджетното ограничение. Изместване и завъртане.
- 2.4.Оптимизиране на потребителския избор. Крива „цена-потребление“ и крива „доход-потребление“. Функция на търсенето на Маршал и Хикс.

3. ТЕОРИЯ НА ПРОИЗВОДСТВОТО

- 3.1.Производствени фактори, производствена функция и производствена технология. Възвръщаемост от мащаба. Видове производствени функции.
- 3.2.Изокванта. Пределна норма на техническо заместване. Закон за намаляващата пределна производителност.
- 3.3.Фирмени разходи в краткосрочен и дългосрочен план. Изокоста. Функция на разходите. Условие за минимизиране на разходите. Графична интерпретация. Свойства на функцията на разходите. Лема на Шепард.
- 3.4.Оптимизиране на фирмените решения в краткосрочен и дългосрочен план. Максимизиране на фирмената печалба. Условие за максимизиране на печалбата. Графична интерпретация. Свойства на функцията на печалбата. Лема на Хотелинг.

4. СЪВЪРШЕНА КОНКУРЕНЦИЯ

- 4.1.Пазарни структури. Сравнителна характеристика. Условия за възникване на свършена конкуренция.
- 4.2.Фирмени и пазарни криви на търсенето и предлагането при свършена конкуренция.
- 4.3.Поведение на фирмата при свършена конкуренция в краткосрочен и дългосрочен

план. Условие за максимизиране на печалбата на фирмата. Пряка и обратна функция на предлагането.

4.4. Конкуренция и икономическа ефективност. Конкуrentно равновесие. Условие за конкурентно равновесие. Ефективност по Парето. Определение. Условие за ефективност по Парето.

5. НЕСЪВЪРШЕНА КОНКУРЕНЦИЯ

5.1. Поведение на фирмата монополист в краткосрочен и дългосрочен план. Икономическа и социална цена на монопола. Условия за монопол. Максимална печалба. Условия за максимизиране на печалбата. Еластичност на монопола. Свойства.

5.2. Ценова дискриминация. Видове. Характеристики на видовете ценова дискриминация. Зависимост между еластичност и цена на различните монополистични пазари.

5.3. Монополистична конкуренция. Продуктова диференциация.

5.4. Олигопол. Модели на Курно, Бертран и Щакелберг. Картели. Функции на реакция в посочените модели на олигопола. Поведение за достигане на равновесие.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Varian, H. (1992), *Microeconomic Analysis*, New York: W. W. Norton & Company, New York

ДОПЪЛНИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА:

1. Parkin, M. (2022), *Microeconomics*, 14th Edition, Prentice Hall
2. Varian, H., M. Melitz (2024), *Intermediate Microeconomics*, 10th Edition, W.W. Norton & Company, New York
3. Ракарова, С. (1999), *Микроикономикс /първа част/, Изд. „Тракия-М”*, С.

II. МАКРОИКОНОМИКА

1. ОСНОВНИ МАКРОИКОНОМИЧЕСКИ ПОКАЗАТЕЛИ

1.1. Брутен вътрешен продукт (БВП) – същност и методи за измерване. Номинален и реален БВП. Дефлатор на БВП. Обхват и тълкуване на значението на БВП като измерител на икономическата активност.

1.2. Безработица – същност и видове. Статична и динамична интерпретация на безработицата. Графично и аналитично представяне. Доброволна и принудителна безработица. Търсене и предлагане на труд и равновесна заетост. Естествена безработица.

1.3. Индекси на цени и инфлация. Краткосрочна и дългосрочна крива на Филипс. Закон на Оукън. Връзка между кривата на Филипс и Закона на Оукън. Разширена крива на Филипс.

1.4. Детерминанти на инфлацията. Ценообразуване с надбавка и разходи за труд. Ефекти върху инфлацията от икономическия цикъл и производителността на труда. Очаквана и базова инфлация. Ефект от нетрудовите разходи върху инфлацията.

2. ИКОНОМИЧЕСКИ РАСТЕЖ

2.1. Производствена функция. Свойства. Аналитично и графично представяне. Стационарно състояние на икономиката. Графична интерпретация и промени в стационарното състояние на икономиката.

2.2. Модел на Солоу за икономическия растеж в условията на постоянно население и липса на технологичен прогрес. Аналитична и графична форма на модела. Основни изводи. Златно правило за максимизиране на потреблението. Динамична ефективност и динамична неефективност на икономиката.

2.3. Модел на Солоу за икономическия растеж в условията на растящо население и технологичен прогрес. Аналитична и графична форма на модела и основни изводи. Концепция за общата факторна производителност и ефективен труд.

2.4. Счетоводство на растежа – декомпозиция на темповете на растеж по Солоу. Остатък на Солоу. Фактори на растежа.

3. ПОТРЕБЛЕНИЕ И ИНВЕСТИЦИИ

3.1. Свойства на кривите на безразличие на рационалния потребител. Динамично бюджетно ограничение на рационалния потребител. Аналитични и графични условия за оптимизиране на потреблението.

3.2. Постоянни и временни промени в дохода. Връзка доход-потребление и потребление-жизнен цикъл. Зависимост между потреблението и лихвения процент. Постоянен и разполагаем доход. Функция на потреблението.

3.3. Детерминанти на инвестиционното поведение на фирмите. Кредитиране и фирмено поведение. Концепция за оптималното количество капитал. Условия за постигане на оптимално количество капитал. Ефекти от отчитане на амортизацията.

3.4. Оптимално инвестиране в икономиката и концепция за акселератора. Финансови пазари и инвестиране. Коефициент q на Тобин. Промени в условието за оптимизиране на инвестициите при отчитане на инсталационните разходи. Функция на инвестициите.

4. МАКРОИКОНОМИЧЕСКО РАВНОВЕСИЕ В КРАТКОСРОЧЕН ПЛАН

4.1. Равновесие между доходи и разходи. Модел на Кейнс. Детерминанти на търсенето. Функция на желаното търсене и равновесно равнище на дохода. Концепция за разходния мултипликатор.

4.2. Равновесие на реалния сектор – кривата IS. Наклон и изместване на кривата IS. Влияние на фискалната политика върху кривата IS.

4.3. Равновесие на финансовия сектор – кривата TR. Наклон и изместване на кривата TR. Правило на Тейлър. Влияние на паричната политика върху кривата TR.

4.4. Модел на общо равновесие – моделът IS-TR. Анализ на ефекта от реални и монетарни икономически шокове чрез модела IS-TR. Графична интерпретация и изводи в съпоставителен план.

5. СЪВКУПНО ТЪРСЕНЕ И СЪВКУПНО ПРЕДЛАГАНЕ В ОТВОРЕНА ИКОНОМИКА

5.1. Съвкупно търсене и съвкупно предлагане в условията на фиксиран валутен курс в краткосрочен и дългосрочен план. Условия за ендогенност на паричното предлагане. Изводи за ефективността на макроикономическата политика при фиксиран валутен курс в модела на съвкупното търсене и съвкупното предлагане в краткосрочен и дългосрочен план.

5.2. Ефекти от промените в съвкупното търсене, валутния курс и провежданата фискална и парична политика. Основни изводи за макроикономическото равновесие в условията на фиксиран валутен курс в краткосрочен и дългосрочен план. Обяснение на стагфлацията чрез модела на съвкупното търсене и предлагане.

5.3. Съвкупно търсене и съвкупно предлагане в условията на плаващ валутен курс в краткосрочен и дългосрочен план. Изводи за ефективността на макроикономическата политика при плаващ валутен курс в модела на съвкупното търсене и съвкупното предлагане в краткосрочен и дългосрочен план.

5.4. Ефекти от промените в съвкупното търсене, валутния курс и провежданата фискална и парична политика. Специфики на макроикономическото равновесие в условията на плаващ валутен курс в краткосрочен и дългосрочен план. Обяснение на дезинфлацията чрез модела на съвкупното търсене и съвкупното предлагане.

ЛИТЕРАТУРА

1. Burda, M., C. Wyplosz (2017), Macroeconomics. A European Text, 7th Edition, Oxford University Press

ДОПЪЛНИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА:

1. Златинов, Д. (2022). [Макроикономическа теория и политика](#), Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, София, ISBN 978-954-07-5594-6
2. Ненова, М. (2006), Макроикономически анализ на финансовите потоци, Изд. „Амброзия НТ“, С.

III. МЕЖДУНАРОДНА ИКОНОМИКА

1. ТЕОРИЯ НА МЕЖДУНАРОДНАТА ТЪРГОВИЯ

- 1.1. Модели на еднофакторна икономика на Адам Смит и Дейвид Рикардо. Допускания и основни характеристики. Концепция за абсолютните и сравнителните предимства в международната търговия.
- 1.2. Модел на двуфакторна икономика. Допускания. Теорема на Хекшер-Олин и определяне на факторната интензивност. Търговски арбитраж.
- 1.3. Теорема за изравняване на факторните цени на Пол Самюелсън. Теорема на Столпер-Самюелсън и теорема на Рибчински. Графична интерпретация и изводи.
- 1.4. Парадокс на Леонтиев. Ограничения на класическата и неокласическата теория на международната търговия.

2. ВЪНШНОТЪРГОВСКА ПОЛИТИКА

- 2.1. Тарифни, нетарифни и финансови инструменти на външнотърговската политика. Основни характеристики в съпоставителен план.
- 2.2. Статични ефекти от налагането на тарифни, нетарифни и финансови ограничения върху световната търговия. Специфики на малката и голямата икономика. Инструментарии за изследване – потребителски, производствен и обществен излишък. Графично и аналитично представяне.
- 2.3. Показатели за оценка на ефективността на външнотърговската политика, свързани с обема и цените на износа и вноса. Търговска отвореност на икономиката. Вътрешноотраслова търговия. Условия на търговия. Номинален и реален валутен курс.
- 2.4. Аргументи за и против свободната търговия и търговския протекционизъм. Общо споразумение за митата и търговията (General Agreement on Tariffs and Trade) и Световна търговска организация (World Trade Organisation) – създаване, структура и основни функции.

3. ВАЛУТЕН ПАЗАР И ВАЛУТНИ СИСТЕМИ

- 3.1. Модел на валутния пазар. Сделки, участници и мотиви за участие на валутния пазар. Спот и форуърден валутен курс. Търсене и предлагане на валута. Фактори, влияещи върху равновесието на валутния пазар.
- 3.2. Условия за покрит и непокрит лихвен паритет. Рискава премия.
- 3.3. Международните валутни системи в съпоставителен план – Златен стандарт, Бретънуудска система на фиксираните валутни курсове и установяване на система на плаващите валутни курсове със споразумението от Ямайка. Предимства и недостатъци. Механизъм на Хюм и парадокс на Трифин.
- 3.4. Предимства и недостатъци на икономическата интеграция в Европа. Европейски икономически и паричен съюз. Етапи на изграждане. Оптимална валутна зона. Еврозона. Номинална и реална конвергенция. Процес на приемане на еврото.

4. ВАЛУТНИ РЕЖИМИ

- 4.1. Видове валутни режими според класификацията на Международния валутен фонд.

Същност и характеристики на фиксираните и плаващите валутни курсове. Предимства и недостатъци. Избор на валутен режим.

4.2. Същност и роля на Международния валутен фонд и Световната банка. Мандат, структура и функции в съпоставителен план.

4.3. Особенности на макроикономическата политика при фиксиран и плаващ валутен курс. Взаимозависимост на икономиките при фиксиран валутен курс. Независимост на макроикономическата политика при плаващ валутен курс. Пренос на инфлация и циклични колебания.

4.4. Паричен съвет. Специфики и особености. Съпоставка между възможностите за провеждане на парична политика при плаващ валутен курс, фиксиран валутен курс и паричен съвет. Опитът на България.

5. ПЛАТЕЖЕН БАЛАНС И ВЪНШЕН ДЪЛГ

5.1. Същност и принципи на съставяне на платежния баланс. Аналитично и стандартно представяне на платежния баланс. Компоненти на платежния баланс при аналитично представяне. Производни макроикономически показатели.

5.2. Подходи за уравнивяване (приспособяване) на платежния баланс. Подход на абсорбцията. Хипотеза за двойните дефицити. Условие на Маршал-Лернер. Ефект на кривата J. Политика на конкурентна девалвация.

5.3. Подход на уравнивяване на платежния баланс чрез промени в лихвения процент и чрез промени във валутния курс. Използване на възможностите на паричната политика и стерилизация. Монетарен и портфейлен подход. Специфики при фиксиран и плаващ валутен курс.

5.4. Външен дълг. Обслужване и реструктуриране на външния дълг. Кредитен рейтинг. Ситуационни и оценъчни показатели за оценка на външнодълговото натоварване – основни индикатори.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Appleyard, D., A. Field (2016), International Economics, 9th Edition, McGraw-Hill Irwin, New York
2. Krugman, P., M. Obstfeld, M. Melitz (2022), International Economics, 12th Edition, Addison-Wesley, Pearson
3. Mishkin, F. (2021), The Economics of Money, Banking, and Financial Markets, 13th Edition, Pearson Addison Wisley

ДОПЪЛНИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА:

1. Аврамов, Р. (1999), Паричен съвет и финансови кризи – опитът на България, Дискусионни материали на БНБ ДР/6/1999
2. Минасян, Г., М. Ненова, В. Йоцов (1998), Паричният съвет в България (началото и по-нататък), Изд. Горекс Прес, С.
3. International Monetary Fund (2016), Balance of Payments and International Investment Position Manual, Sixth Edition

ФИНАНСИ И СЧЕТОВОДСТВО

I. КОРПОРАТИВНИ ФИНАНСИ

1. СТОЙНОСТ НА ПАРИТЕ ВЪВ ВРЕМЕТО И ФИНАНСОВИ ПАЗАРИ

1.1. Оценяване на еднократни парични потоци – бъдеща стойност (просто и сложно олихвяване) и настояща стойност – същност и формули. Номинален годишен лихвен процент, капитализация на дохода и ефективен годишен лихвен процент.

1.2. Оценяване на множествени парични потоци – бъдеща и настояща стойност (същност

и формули). Анюитети и перпетюитети (обикновени и дължими). Растящ обикновен анюитет и перпетюитет (същност и формули). Приложение на концепциите при оценяване на стойността на финансови инструменти.

1.3. Финансови пазари – функция и видове (първичен и вторичен пазар; организирани борсови и извънборсови пазари). Конфликт от типа „принципал-агент“ (същност и видове разходи).

1.4. Първично публично предлагане и частно пласиране на ценни книжа – същност, предимства и недостатъци. Инвестиционни посредници (брокери и дилъри). Инвестиционно банкиране.

2. ДЪЛГОСРОЧНО ФИНАНСИРАНЕ

2.1. Дългови (краткосрочни и дългосрочни) и капиталови финансови инструменти – същност, видове, емитенти и предоставени права на притежателите им.

2.2. Оценяване на стойността на облигации – изисквана норма на възвръщаемост и присъща стойност. Видове доходност (купон, текуща доходност, доходност до падежа). „Чиста“ и „мръсна“ цена на облигация. Особености на котировките на облигациите на финансовите пазари.

2.3. Оценяване на стойността на акции – модел на дисконтираните дивиденди (видове), модел на пазарните множители, модел на дисконтираните парични потоци, модел на съвкупните изплащания (същност на моделите, формула за изчисление, предимства и недостатъци).

2.4. Цена на капитала. Среднопретеглена цена на капитала (WACC) и среднопретеглени емисионни разходи – същност, формула, компоненти на показателите и методи за тяхното изчисляване. Дефиниция за емисионни разходи.

3. АНАЛИЗ НА ФИНАНСОВОТО СЪСТОЯНИЕ НА ФИРМАТА

3.1. Финансови отчети (отчет за финансовото състояние, отчет за всеобхватния доход, отчет за паричните потоци) – същност и структура. Методи за стандартизация на отчетите: отчети в общ размер, в обща база и комбиниран вариант.

3.2. Анализ на свободните парични потоци: оперативен паричен поток, нетни капиталови разходи, промяна в нетния оборотен капитал, паричен поток от активи, паричен поток към кредитори, паричен поток към акционерите (същност на показателите и начин за изчисляване). Разлики между счетоводната и финансовата наука.

3.3. Финансови съотношения – същност, видове и формули (показатели за ликвидността, за обращаемостта, за финансовата задлъжнялост, за рентабилността и за пазарната оценка на стопанската единица). Анализ на Дюпон – същност и интерпретация на трите компонента на рентабилността на собствения капитал.

3.4. Оперативен и паричен цикъл – дефиниция, компоненти, начин на изчисляване и фактори, които оказват влияние. Краткосрочни заеми – необезпечени заеми (обвързващи и необвързващи кредитни линии, компенсационен баланс), финансиране на сметките по сумите за получаване (факторинг), стокови кредити, обезпечени заеми и търговски ценни книжа.

4. ОТЧИТАНЕ НА РИСКА ПРИ ИНВЕСТИЦИОННИТЕ РЕШЕНИЯ

4.1. Същност на риска. Видове показатели за отчитане на риска – стандартно отклонение и дисперсия (формули при боравене с исторически и прогнозни данни). Видове риск – общ риск, специфичен и систематичен риск (примери и показатели за измерване). Бета-коефициент. Портфейл от активи. Диверсификация и портфейлен риск.

4.2. Хипотеза за ефективните пазари – същност и форми. Нормално разпределение на историческата възвръщаемост – същност, характеристики и z-статистика.

4.3. Модел за оценка на капиталови активи – същност, формула, безрискова норма на

възвръщаемост, пазарен портфейл, линия на пазара на финансовите инструменти, възможности за арбитраж (подценени и надценени активи).

4.4. Капиталово бюджетиране. Методи за капиталово бюджетиране – нетна настояща стойност, вътрешна норма на възвръщаемост, срок на откупуване, индекс на рентабилността, средна счетоводна възвръщаемост (същност, начин за изчисление, предимства и недостатъци).

5. КАПИТАЛОВА СТРУКТУРА И ДИВИДЕНТНА ПОЛИТИКА

5.1. Теория на Милър и Модилияни за капиталовата структура (случаят без и случаят с данъци: теорема I за стойността на компания и теорема II за цената на капитала – същност, формули и графично представяне).

5.2. Преки и косвени фалитни разходи. Теории за капиталовата структура – статична теория (същност и графично представяне) и йерархична теория за източниците на финансиране (pecking order theory).

5.3. Същност на дивидентната политика. Форми на дивидентите. Процес по изплащане на парични дивиденти (хронология). Фактори от действителността, благоприятстващи ниските и високите дивиденти. Информационно съдържание на дивидентите. Ефект на клиентелата.

5.4. Обратното изкупуване на акции като алтернатива на паричните дивиденти – същност и начини. Дивидент под формата на акции, сток-сплитове и обратни сток-сплитове (същност и въздействие върху компанията).

ЛИТЕРАТУРА:

1. Brealey, R., S. Myers (2019), Principles of Corporate Finance, 13th Edition, McGraw-Hill Irwin

ДОПЪЛНИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА:

1. Видолова, М., Цв. Игнатов (2012), Корпоративни финанси (адаптиран превод на Fundamentals of Corporate Finance (2002) с автори Stephen Ross, Randolph Westerfield, Bradford Jordan, McGraw-Hill Irwin), Изд. Infinity creative, С.

II. ПАРИ И ПУБЛИЧНИ ФИНАНСИ

1. ПАРИ И ПАРИЧНА ПОЛИТИКА

1.1. Същност, функции и видове пари. Измерване на паричната маса и парични агрегати. Процесът на създаване на пари. Парична мултипликация. Парична база и паричен множител: компоненти и определители.

1.2. Централна банка: уредба, независимост, баланс. Същност на паричната политика. Инструменти и система от цели на паричната политика. Номинална котва и парични режими.

1.3. Възвръщаемост и доходност. Лихвен процент. Търговски банки и техният баланс. Основи на банковото управление.

1.4. Неконвенционална парична политика и дигитални валути. Количествени улеснения, отрицателни лихвени проценти, контрол на кривата на доходността. Централно банкови дигитални валути (CBDC) и ефекти върху банковата система. Криптоактивите като предизвикателство пред паричния суверенитет и трансмисията на паричната политика.

2. ПУБЛИЧНИ БЛАГА И ВЪНШНИ ЕФЕКТИ

2.1. Публични блага. Дефиниция и основни характеристики. Конкуренция на потреблението и възможност за изключване. Примери за публични блага.

2.2. Съпоставка между публичните блага и частните, общностните и клубните блага. Механизъм на предлагане на публичните блага. Условия за ефективност при предлагането на публични блага.

2.3. Външни ефекти. Дефиниция за външни ефекти. Същност и характеристики. Видове външни ефекти. Подходи за разрешаване на проблема с външните ефекти (частни и публични решения на проблема с външните ефекти). Климатични промени и замърсяване.

2.4. Първа и втора теорема на благосъстоянието. Изводи по отношение на ролята на държавата в икономиката.

3. ДАНЪЦИ И ДАНЪЧНО ОБЛАГАНЕ

3.1. Единичен и адвалорен данък в условията на съвършена конкуренция и на монопол.

3.2. Видове данъчно облагане според обекта на облагане (доходи, потребление или собственост) и според вида на данъчната скала (прогресивна, пропорционална или регресивна). Зависимост между данъчна скала, пределна данъчна ставка и средна данъчна ставка.

3.3. Алтернативи на данъчното облагане за финансиране на бюджета. Такси и ефективност. Инфлационен данък. Свръжданъчно бреме. Дефиниция и интерпретация. Измерване на свръжданъчното бреме.

3.4. Международно данъчно сътрудничество и дигитална икономика. Минимални корпоративни данъци (глобален минимум), данъчно третиране на мултинационални и дигитални компании, BEPS-инициативи (Base Erosion and Profit Shifting) и ефекти върху данъчната конкуренция.

4. ПУБЛИЧЕН ДЪЛГ И ДЪРЖАВНИ РАЗХОДИ

4.1. Държавни разходи – дефиниция. Държавни разходи за производствени фактори – дефиниция, видове, примери. Трансферни плащания – дефиниция и примери.

4.2. Подходи за измерване на държавните разходи. Избор на база за измерване. Измерване в абсолютно изражение. Измерване в относително изражение чрез макроикономически агрегати (БВП по факторни цени, БВП по пазарни цени, брутен национален доход).

4.3. Държавен дълг. Модели на дълговото бреме (хипотеза на Лърнър, неокласически модел и рикардианска еквивалентност). Финансиране на бюджетния дефицит – дилемата „данъци или държавен дълг“ и ефекта на изместването.

4.4. Фискална устойчивост при застаряващо население и климатични предизвикателства. Дългосрочна динамика на публичния дълг при демографски натиск, разходи за здравеопазване и пенсии, зелени инвестиции. Роля на фискалните правила (вкл. в ЕС) за ограничаване на фискалния риск.

5. ПОДХОДИ ЗА АНАЛИЗ НА РАЗХОДИТЕ В ПУБЛИЧНИЯ СЕКТОР

5.1. Анализ на разходите и ползите в публичния сектор. Същност. Ролята на стойността на парите във времето. Бъдеща стойност, настояща стойност, нетна настояща стойност. Ролята на инфлацията. Особености на анализа на ползите и разходите при публични проекти.

5.2. Метод на настоящата стойност. Същност. Предимства и недостатъци. Формули за изчисляване. Интерпретация на резултатите от анализа.

5.3. Метод на вътрешната норма на възвръщаемост. Същност. Предимства и недостатъци. Формули за изчисляване. Интерпретация на резултатите от анализа от анализа.

5.4. Метод на съотношението на ползите и разходите. Същност. Предимства и недостатъци. Формула за изчисляване. Интерпретация на резултатите от анализа.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Hyman, D. (2021), Public Finance: A Contemporary Application of Theory and Policy, 12th Edition, South-Western Cengage Learning

2. Mishkin, F. (2021), The Economics of Money, Banking, and Financial Markets, 13th Edition, Pearson Addison Wesley
3. Rosen, H. S., T. Gayer (2013), Public Finance, 10th Edition, McGraw-Hill

ДОПЪЛНИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА:

1. Nenova, M. et al. (2019), [Transmission of ECB's Monetary Policy in Bulgaria: Insights from a Large Macro-econometric Model](#), Bulgarian National Bank, Discussion Papers, DP/115/2019

III. СЧЕТОВОДСТВО

1. ФИНАНСОВИ ОТЧЕТИ НА БАЗА МЕЖДУНАРОДНИТЕ СТАНДАРТИ ЗА ФИНАНСОВО ОТЧИТАНЕ (МСФО)

- 1.1. Финансовите отчети с общо предназначение като информационна система. Цел. Групи потребители и техните информационни потребности.
- 1.2. Качествени характеристики на информацията във финансовите отчети. Оценъчни бази. Концепции за капитала и за поддържане на капитала.
- 1.3. Елементи на финансовите отчети – актив, пасив, собствен капитал, доход и разход. Дефиниции. Критерии за признаване.
- 1.4. Компоненти на финансовите отчети. Структура и информационно съдържание на отчета за финансовото състояние, отчета за печалбата или загубата и другия всеобхватен доход и отчета за промените в собствения капитал.

2. ОТЧЕТ ЗА ПАРИЧНИТЕ ПОТОЦИ НА БАЗА МСФО

- 2.1. Информационно съдържание на отчета за паричните потоци (ОПП). Структура.
- 2.2. Парични потоци. Дефиниране на паричните средства и паричните еквиваленти за целите на ОПП.
- 2.3. Входящи и изходящи парични потоци по видове дейности. Примери. Представяне в ОПП.
- 2.4. Пряк и косвен метод за представяне на паричните потоци от оперативни (основни) дейности. Същност. Сравнителна характеристика на двата метода.

3. СЧЕТОВОДНО ОТЧИТАНЕ НА АКТИВИ, ПАСИВИ, ДОХОДИ И РАЗХОДИ НА БАЗА МСФО. ПРЕДСТАВЯНЕ ВЪВ ФИНАНСОВИТЕ ОТЧЕТИ

- 3.1. Счетоводно отчитане на приходите от основна дейност. Моделът от пет стъпки, възприет за признаването на приходи от договорите с клиенти. Обща характеристика. Признаване на приходи при изпълнение на задължението в точно определен момент и в течение на времето. Представяне на приходите от договори с клиенти във финансовите отчети.
- 3.2. Счетоводно отчитане на материалните запаси. Определяне на доставната стойност и на себестойността. Оценяване по нетна реализуема стойност и отчитане на загубите от обезценка. Оценъчни методи за изписване на материалните запаси. Представяне на материалните запаси във финансовите отчети.
- 3.3. Счетоводно отчитане на имоти, машини и оборудване. Първоначално признаване и оценяване. Отчитане на последващите разходи. Отчитане на амортизацията. Модели за последващо оценяване. Обезценка на база възстановимата стойност на активите. Отписване. Представяне на имоти, машини и оборудване във финансовите отчети.
- 3.4. Счетоводно отчитане на пасивите. Видове пасиви. Провизии – същност. Признаване на пасивите. Оценяване на нетекущите пасиви по амортизирана стойност. Представяне на пасивите във финансовите отчети.

4. КЛАСИФИКАЦИИ НА РАЗХОДИТЕ.

- 4.1. Класификация на разходите според връзката им с обекта на калкулиране – преки и

косвени разходи.

4.2.Класификация на разходите според промените в обема на дейността – променливи, постоянни и смесени разходи. Реален (уместен) диапазон. Методи за разграничаване на постоянната и променливата компонента на смесените разходи.

4.3.Общопроизводствени разходи. Класификация според функционалното им предназначение – технологични и режийни общопроизводствени разходи. Коефициент за разпределение на общопроизводствените разходи. Проблеми, свързани с избора на база за разпределение.

4.4.Класификация на разходите според връзката им с вземането на решения – съответстващи и несъответстващи (уместни и неуместни) разходи. Окончателни разходи. Алтернативни разходи.

5. ВЗАИМОВРЪЗКА „РАЗХОДИ-ОБЕМ-ПЕЧАЛБА“

5.1.Модел на взаимовръзката „разходи-обем-печалба“. Пределен доход. Коефициент на пределния доход – информационно съдържание. Взаимовръзка между коефициента на пределния доход и печалбата.

5.2.Приложение на взаимовръзката „разходи-обем-печалба“ за планиране на печалбата. Критичен обем на продажбите. Методи за определяне на критичния обем на продажбите.

5.3.Приложение на взаимовръзката „разходи-обем-печалба“ за оценка на ефекта върху оперативната печалба от промени в продажната цена за единица, променливите разходи за единица, общата сума на постоянните разходи и асортимента на продажбите. Критичен обем при многопродуктова структура на продажбите.

5.4.Приложение на взаимовръзката „разходи-обем-печалба“ за оценка на оперативния риск. Зона на безопасност. Оперативен ливъридж.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Брезоева, Б., М. Мусов (2020), Управленско счетоводство, София, Издателски комплекс УНСС
2. Drury, C., M. Tayles (2023), Management and Cost Accounting, 12th Edition, Cengage Lrng Business Press
3. Garrison R., E. Noreen, P. Brewer (2023), Managerial Accounting, 18th Edition, McGraw-Hill

ДОПЪЛНИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА:

1. Libby, R., P. Libby, F. Hodge (2022), Financial Accounting, 11th Edition, McGraw Hill
2. Weygandt, J. J., P. D. Kimmel et al. (2022), Financial Accounting with International Financial Reporting Standards, 5th Edition, Wiley

ИНСТРУКЦИИ ЗА ПОДГОТОВКА И ПРОВЕЖДАНЕ НА ДЪРЖАВНИЯ ИЗПИТ

- До държавен изпит се допускат студентите, които успешно са положили всички изпити от следването си.
- Подготовката за явяване на държавен изпит обхваща относително продължителен период, в който студентите следва да се снабдят с въпросника за държавен изпит и да осъществят самостоятелна подготовка, а при необходимост да проведат консултации с титулярите на съответните учебни дисциплини. За целта студентите използват посочената литература във всяка част от въпросника, записки по лекции, презентации и други допълнителни материали, които са били на тяхно разположение по време на провеждане на лекционния курс и след това. Част от тези материали са налични на създадения [електронен курс за подготовка за държавния изпит](#), допълнителна информация за който може да се получи от научния секретар на катедра „Икономика“.
- Сесиите за държавен изпит са две: юлска и септемврийска. Студентът, който

желае да се яви на съответната сесия, подава писмена молба до инспекторите, отговарящи за ОКС „бакалавър“ на Стопанския факултет.

- Студентите са длъжни да се явят пред определената зала за провеждане на държавния изпит не по-късно от 15 минути преди началото на изпита. Самоличността и правото за явяване на държавен изпит на всеки студент се установява със студентска книжка, лична карта и изпитен протокол. Студентите задължително носят студентската си книжка на държавния изпит.
- Личните вещи, които не са необходими за провеждане на изпита, се оставят на място в залата, определено от квесторите. Мобилните телефони и всички други електронни устройства се изключват и се предават на квесторите. За писане е разрешено използването единствено на син химикал.
- В началото на изпита представител на студентите изтегля един от няколко варианта, който съдържа комбинация от по един въпрос с двуцифрен код от всички дялове на част „Икономика“ от въпросника. Времето за работа е 120 минути. По първата част от държавния изпит студентът следва да изложи своите знания ясно и аргументирано, като покаже познаване на изпитния въпрос. Отговорът на студента следва да звучи цялостно и като минимум да обхваща съществените аспекти, посочени в разясненията към структурата на изпитния въпрос. Отговорът на избрания въпрос следва да съдържа интерпретация, а не да се ограничава до формално изреждане на дефиниции, и при условие, че е необходимо да се посочат конкретни формули, те да бъдат анализирани в контекста на зададения въпрос.
- 30 минути след приключване на работата по първата част от държавния изпит студентите започват работа по втората част „Финанси и счетоводство“, която е под формата на тест от 40 въпроса и се провежда чрез Системата за електронно обучение на СУ „Св. Климент Охридски“. Времето за работа е 120 минути.
- Изпитът се анулира и студентът получава съответната санкция при: установено преписване или опит за преписване; установено използване на нерегламентирани помощни средства и материали; установена измама или опит за измама; явяване на друго лице на мястото на студента.
- Изпитът е анонимен и се провежда в съответствие с правилата за анонимност.
- Общата оценка от държавния изпит е средноаритметична от получените резултати от двете части на изпита. Оценка от държавните изпити са окончателни и не подлежат на обжалване и преразглеждане. Студентите имат право да се запознаят с мотивите за получената оценка от членовете на изпитната комисия, които задължително присъстват при обявяване на резултатите от държавния изпит

2026 г.